

Základní škola a Mateřská škola Kladno, Norská 2633
odloučené pracoviště Mateřská škola Na Vyhaslém 3197, Kladno

Vzdělávací program Mateřské školy

Název programu:

Vzdělávací program Montessori

Motivační název:

Pomoz mi, abych to dokázal sám

Motto:
„Pomoz mi, abych to dokázal sám“

Maria Montessori 1870 – 1952

„Lidská osobnost,
ne výchovná metoda,
musí být brána v úvahu“
Maria Montessori

Obsah:

I. Identifikační údaje.....	4
II. Charakteristika školy, budova, historie.....	5
III. Podmínky vzdělávání	
A) Věcné podmínky.....	5
B) Životospráva.....	8
C) Psychosociální podmínky.....	8
D) Organizace.....	9
E) Řízení mateřské školy.....	11
F) Personální a pedagogické zajištění.....	12
G) Spoluúčast rodičů	12
H) Podmínky pro vzdělávání dětí se specifickými vzdělávacími potřebami a podmínky vzdělávání dětí nadaných.....	12
CH) Podmínky vzdělávání dětí od dvou do tří let.....	13
IV. Organizace vzdělávání	
Uspořádání a charakteristika tříd.....	13
Kritéria přijímání	
V. Charakteristika vzdělávacího programu	
A) Vzdělávací cíle, záměry a filozofie školy.....	14
B) Formy, metody a prostředky plnění cílů, osobnost učitele.....	15
C) Průběh vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, dětí nadaných.....	20
D) Pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocování plánu pedagogické podpory (PLPP) a individuálního vzdělávacího plánu (IVP).....	21
E) Návaznost na ZŠ Montessori.....	22
VI. Vzdělávací obsah	
Oblasti vzdělávání v MŠ.....	23
Integrované bloky - tematické celky.....	26
Myšlenková mapa.....	29
Další dílčí programy.....	30
VII. Evaluační systém.....	32
Supervize.....	33

Přílohy:

- I. Ukázkový TC „Voda“
- II. Desatero pro rodiče
- III. Konkretizované očekávané výstupy RVP PV
- IV. EVVO

I. Identifikační údaje

Č.j. MŠ 1198/2017

Platnost: od 1.7. 2017 do další aktualizace

Aktualizace: 1.8. 2018

Název vzdělávacího programu: Vzdělávací program Montessori Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Motivační název: Pomoz mi, abych to dokázal sám

Předkladatel:

název školy Základní škola a Mateřská škola Kladno, Norská 2633
REDIZO 600044556
IČ 70567981
adresa školy Norská 2633, 272 01 Kladno
ředitel Mgr. Daniela Vlčková
kontakty 312 682940
Koordinátor ŠVP Mgr. Nicol Fíková
telefon 312 276 049
e-mail kladno_4zs@volny.cz
www www.4zskladno.cz
fax 312 686 329

Odloučené pracoviště: Mateřská škola Montessori

adresa Na Vyhaslém 3197, 272 01 Kladno

pedagogický pracovník pověřený řízením MŠ Hana Koukalová

telefon 312 276 049

e-mail info@montessori-kladno.cz

www www.montessori-kladno.cz

Zřizovatel:

zřizovatel Statutární město Kladno

adresa náměstí Starosty Pavla 44, 272 01 Kladno

zřizovatele

kontakt tel. 312 604 111, www.mestokladno.cz

II. Charakteristika školy, budova, historie

Mateřská škola Kladno, Na Vyhaslém 3197 je mateřská škola, která pracuje podle výchovně vzdělávacího programu M. Montessori od roku 1998, kdy začínala jako pilotní škola s tímto programem ve dvou ze svých tříd. Postupně jsme tento způsob práce, na základě velkého zájmu ze strany rodičovské veřejnosti, rozšířili do všech tříd. MŠ je čtyřtřídní, počet dětí v každé třídě je 28 (maximální povolená kapacita). Ve všech třídách A,B,C,D je připravené prostředí vhodné pro děti ve věku od 3 do 6 let včetně zajištěných podmínek vhodných pro vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami tzn. dětí s přiznanými podpůrnými opatřeními a dětí nadaných.. Výchovně vzdělávací program školy je založen na metodách pedagogiky Marie Montessori, všechny třídy jsou vybaveny speciálními pomůckami.

Mateřská škola se nachází na okraji průmyslového města Kladna, leží mimo hlavní komunikaci v těsné blízkosti lesa, v atraktivní lokalitě rodinných domů v dosahu městské hromadné dopravy. Budova je přízemní pavilónová, a v posledních letech prošla celkovou rekonstrukcí. Z důvodu zvýšeného zajištění bezpečnosti dětí a zaměstnanců je na budově u vchodů do tříd nainstalované bezpečnostní zařízení. Rodiče vstupují do budovy pomocí čipových karet.

Součástí mateřské školy je rozsáhlá zahrada. V roce 2006 vznikl projekt „Svět v jedné zahradě“, na němž pracovali učitelé společně s dětmi a rodiči. V zahradě bylo vysázeno velké množství stromů, okrasných keřů, užitkových rostlin, bylin a léčivek. Aktuálně směřuje naše koncepce přeměny školní zahrady v tzv. přírodní zahradu za podpory zřizovatele.

III. Podmínky vzdělávání

A) Věcné a materiální podmínky

<i>Popis současného stavu</i>	<i>Klady</i>	<i>Zápory</i>
Okolí MŠ		
MŠ je na okraji města za sídlištní zástavbou u lesa, v lokalitě rodinných domů.	Bezprostřední blízkost přírody, rozsáhlá zahrada, blízký les.	Částečná dostupnost hromadnými dopravními prostředky.

Rozlehlá zahrada s prvky přírodní zahrady. V současné době ve stádiu přeměny v přírodní zahradu.	Rozloha, pestré osázení stromy, kvetoucími keři, užitkovými rostlinami, bylinkami. Tematické zpracování – zákoutí pro hru dětí, bylinkové záhony, domečky z přírodních materiálů, ohniště se špalkovištěm, kompost.	Vzhledem k velké rozloze zahrady, atriím pro jednotlivé třídy vyšší finanční náročnost.
Prostory v MŠ		
Pavilónová přízemní budova, oddělené pavilony tříd. V hospodářském pavilonu je vlastní kuchyně a prádelna. Třídy propojuje 70m dlouhá spojovací chodba. V současné době doplňování interaktivních pomůcek pro rozvoj přírodovědné gramotnosti.	Každá třída má svoji venkovní krytou terasu. 70ti metrovou spojovací chodbu využíváme k dalším aktivitám – zřízené Informační centrum včetně knihovny pro děti i dospělé a koutku EVVO. Divadelní koutek.	Velká rozlehlost pavilónové stavby, která svým charakterem neumožňuje setkávání všech dětí a dospělých při společných akcích.
Keramická dílna s keramickou pecí. V zadní části každé třídy je zřízený koutek s TV náčiním.	Každá třída si realizuje pohybové aktivity dětí dle svých potřeb, v případě zájmu si mohou obměňovat některá náčiní. Všechny děti mají možnost pracovat s keramickou hlinou – tuto práci zajišťují učitelky na třídách.	Vzhledem ke 4 třídám je potřeba vyšších finančních prostředků pro rekonstrukci a obměňování zařízení.

Hračky a pomůcky		
Čtyři třídy vybavené speciálními Montessori pomůckami, hudebními a tělovýchovnými pomůckami. Ve třídě C relaxační koutek.	Smysluplné, specifické možnosti práce s tímto materiálem.	Vysoké finanční náklady.
Centrální sklad hraček. Sborovna vybavená PC, multifunkční tiskárnou, laminovacím strojem, řezačkou, strojem na výrobu vazeb. Zásobník zpracovaných tematických celků. Dvě třídy vybaveny piánem, jedna třída elektrickým piánem, jedna třída elektrickými klávesy.	Průběžná výměna hraček v jednotlivých třídách. Sborovna zařízená PC pro potřeby učitelek, četné zařízení na výrobu didaktických pomůcek pro děti.	Postupné obnovování vzhledem k nákladným finančním prostředkům. Hru na hudební nástroje ovládají jen někteří učitelé.
Audiovizuální technika, digitální technika, PC		
V každé třídě je pevný počítač a CD přehrávač.	Možnost využití kdykoliv během dne.	
Televize, video, DVD přehrávač. Video kamera, 2x dig. fotoaparát, dataprojektor. 2x pevný PC ve sborovně 1x notebook 1x kopírovací stroj 3x barevná tiskárna.	Televize je využívána minimálně, pouze k doplnění výukových programů. Kamera a fotoaparáty jsou využívány k dokumentaci akcí školy. PC v kanceláři vedení MŠ, ve sborovně, ve třídách je využíváno učiteli a asistenty na přípravu a tvorbu didaktických pomůcek pro děti, vedení záznamů a diagnostiky.	Televize je zastaralá. Nedostatečné vybavení ICT technologie. Nutné zvyšování vzdělávání v oblasti digitální gramotnosti pedagogických i nepedagogických pracovníků.

Cíl:

- Nákup nových pomůcek
- Obměna audiovizuální techniky
- Rozšíření pomůcek a náčiní na tělovýchovu
- Zvyšování digitální gramotnosti pedagogických i nepedagogických pracovníků.

B) Životospráva a stravování dětí v MŠ

Součástí Mateřské školy je vlastní kuchyně. Vedoucí stravování sleduje pravidelně skladbu jídelníčku a vyhodnocuje spotřební koš. Strava je vyvážená z hlediska hygienických předpisů a dodržování intervalů dle předpisů tzv. spotřební koš. Řád životosprávy je vytvářen dobou podávání jídla. Respektovat individuální stravovací návyky jako např. vegetariánství lze pouze do určité míry tzn. možnost výběru dítěte z dané stravy (viz spotřební koš). Mateřská škola není kompetentní k vaření diet. Pokud má dítě speciální dietní omezení na základě lékařské zprávy, domlouvá ředitelka školy individuálně se zákonnými zástupci dítěte možný postup.

Je samozřejmostí, že děti nejsou nikým do jídla nuceny. Pedagogičtí pracovníci děti kladně motivují, jídlo, které neznají, nabízejí k ochutnání. Jdou dětem příkladem v konzumaci jídel racionální výživy a při svačině stolují společně s dětmi. V rámci dopoledního bloku svobodné práce s Montessori materiálem mají děti možnost svačit postupně podle dokončených činností. Děti si samy prostírají, podílí se na přípravě svačin, pití si nalévají z malých džbánek. Při přípravě oběda si samostatně nalévají polévku, učí se odhadnout množství, které si mají nandat a které pak samy sní. Zařazujeme racionální i méně tradiční potraviny.

Ve třídách jsou dětské reálné kuchyňky, kde za pomoci pedagogických pracovníků se děti samostatně podílejí na přípravě svačinek krájením, loupáním, strouháním ovoce a zeleniny. Mají možnost si samy po sobě umýt nádobí. Děti si přináší z domova svůj oblíbený hrnek na podporu pitného režimu. Pracovníci školy často připomínají dětem důležitost pití. Jsou k dispozici malé skleněné džbánek (velikostí přizpůsobené dětem) s vodou buď zcela čistou, nebo obohacenou např. citronem, čerstvými lístky máty apod., běžné nápoje – různé čaje s omezeným oslazením, džusy, mošty. Pitný režim je zajištěn během celého dne. Děti si nápoj samy nalévají podle potřeby.

C) Psychosociální podmínky

V obsahu a realizaci našeho vzdělávacího programu využíváme také složky mozkově kompatibilního prostředí, které děti potřebují pro svou pohodu

a bezpečí. Tyto složky, které odpovídají moderním výzkumům fungování lidského mozku, se objevují v principech a pedagogickém systému, který vypracovala Marie Montessori. Pedagogičtí pracovníci používají zásady respektující a partnerské komunikace. Všichni pedagogičtí pracovníci se zaměřují na vzdělávání v oblasti respektující a efektivní komunikace a dále se v této oblasti vzdělávají. V rámci těchto principů vytváříme v prostředí pomocí respektující a efektivní komunikace: pocit bezpečí (nepřítomnost ohrožení), smysluplný obsah, možnost výběru, přiměřený čas, obohacené prostředí, spolupráce, okamžitá zpětná vazba.

Dodržujeme a respektujeme komunikační zásady a styly: vyjadřování empatie a podpora důvěry ve vlastní schopnosti (odpovědnost za sebe), kladení otevřených otázek, aktivní naslouchání.

Cíl: V rámci druhé výzvy Šablony budeme hledat vhodné nabídky pro absolvování seminářů v oblasti komunikace a spolupráce s rodiči a jiné vhodné semináře.

D) Organizace

Uspořádání dne vychází z potřeb dětí a rodičů (scházení a rozcházení dětí po dohodě je možné kdykoliv). Vzhledem k bloku svobodné práce s Montessori materiálem je vhodné, aby rodiče přicházeli se svými dětmi nejpozději do 8:30 hodin.

Způsob organizace výchovně – vzdělávací práce je přímo zakotven v systému Montessori pedagogiky. Umožňuje dětem pracovat v promyšleném připraveném prostředí, které pomáhá získat samostatnost a nezávislost.

Začátek školního roku je vyčleněn pro individuální adaptační režim, který probíhá dle potřeb dítěte s možnou přítomností rodičů po dohodě s pedagogickým pracovníkem. Doba pobytu dítěte je den ode dne citlivě a individuálně prodlužována podle toho, jak si dítě postupně zvyká. Postupné prodlužování je nastavováno tak, aby děti měly pocit bezpečí a nebyly stresovány. Učitelka toto průběžně konzultuje s rodiči, s ohledem na dítě.

Každodenně je zařazen pobyt a volný pohyb dětí venku, za každého počasí. Pouze v extrémním počasí (inverze, silný mráz) je možné využít k pohybu prostory v zadní části tříd s TV (tělovýchovné) koutky. Pravidelně, několikrát v týdnu, jsou zařazovány zdravotně preventivní pohybové aktivity. Pobyt venku je přizpůsoben potřebám dětí, počasí a čistotě ovzduší, náplň vycházek směřuje k návratu k přírodě. Využíváme různých námětů k poznávání přírody v jednotlivých ročních obdobích, a tím umožňujeme dětem rozvíjet schopnost vnímat svět pomocí smyslů,

hledat a objevovat taje a krásy přírody, abychom vzbuzovali zájem o přírodu.

V denním programu je respektována individuální potřeba aktivity, spánku a odpočinku. Potřeba spánku není u všech dětí stejná. Odpolední relaxace probíhá odpočinkem na molitanových matracích (dítě si samo vybírá místo, kde si chce odpočinout a samo si připraví matraci, polštář či deku). Každé dítě má svoji matraci, polštář a deku. Povlečení a prostěradla jsou pravidelně vyměňována, v případě akutního znečištění okamžitě. Děti se nepřevlékají do pyžama, je dbáno na to, aby děti odpočívaly v čistém a pohodlném oblečení. K tomu je potřeba, aby měly v šatně dostatek náhradního oblečení. Učitelé dětem čtou vhodnou dětskou literaturu. Děti podle své potřeby mají možnost spánku nebo jen relaxace. Platí pouze pravidlo nerušit v tomto čase ty děti, které potřebu spánku mají. Děti, které neusnou po určité době (ve 13:30 hodin) odpočinku, v tichosti odcházejí do přední části třídy, ostatní nejsou násilně buzeny.

Spojování dětí probíhá v odpoledním čase před koncem provozu. Od 15:30 do 16:00 hodin se děti ze třídy C spojují s dětmi třídy D, děti třídy B s dětmi třídy A. Jinak ke spojování dětí dochází zcela ve výjimečných případech, a to na odpolední odpočívání, pokud jsou v době vedlejších prázdnin výrazně nižší počty dětí.

Podrobný popis denního režimu:

6:30 - 8:00	Scházení dětí
8:00 - 10:00	Ranní cvičení, montessori blok, elipsa
8:45 - 9:30	Svačina
10:00 - 12:00	Pobyť venku
12:00 - 12:30	Oběd
12:30 - 13:30	Odpočinek
13:30 - 16:00	Odpolední činnosti, svačina, rozcházení dětí
14:00 - 14:30	Svačina

E) Řízení mateřské školy

Povinnosti a pravomoci zaměstnanců jsou jasně popsány v dalších dokumentech (Pracovní řád, Pracovní náplň). Je vypracován funkční informační systém uvnitř MŠ i navenek. Pro zaměstnance vypracovává ředitelka školy měsíční plány, kde jsou všechny akce, které se v MŠ konají. Informační systém pro rodiče mateřské školy je zabezpečen nástěnkami ve třídách, vývěskou a na školním webu – www.montessori-kladno.cz. Správou webu je ředitelkou školy pověřená učitelka, který je zodpovědná za aktuální informace. S technickou stránkou webu pomáhají zástupci Spolku rodičů Školka Montessori Kladno, z.s. Školní vzdělávací program vypracovává koordinátor ŠVP, pověřený ředitelkou školy ve spolupráci s ostatními členy týmu.

Naše mateřská škola spolupracuje se zřizovatelem - Statutární město Kladno, s odloučeným pracovištěm Norská a odloučeným pracovištěm ZŠ Montessori Pařížská. Při řešení výchovných a vzdělávacích problémů dětí spolupracujeme s dalšími odborníky a specializovanými pracovišti:

- klinický logoped.
- Školní poradenské pracoviště ZŠ a MŠ Kladno Norská 2633.
- Pedagogicko-psychologická poradna Kladno.
- Pedagogicko-psychologická poradna STEP.
- SPC Kladno.

F) Personální a pedagogické zajištění

Pracovní tým včetně ředitelky školy tvoří skupina 10 pedagogických pracovníků (ředitelka školy, 8 učitelek, v případě potřeby 1 asistentka pedagoga). Všichni pedagogičtí pracovníci splňují pedagogické kvalifikační předpoklady pro předškolní vzdělávání. Sedm učitelek absolvovalo Diplomový kurz M. Montessori, akreditovaný MŠMT. Další pedagogická pracovníce zahájí Diplomový kurz M. Montessori, akreditovaný MŠMT zakončený zkouškou a diplomovou prací. V osobnostním životě učitelů se projevuje aktivně zájem o zdravý životní styl, vlastní osobnostní a profesní růst a pozitivní ladění.

Odbornou způsobilost si pravidelně rozšiřují v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, dalších Montessori kurzů a seminářů, studiem odborné literatury a účastí na vzdělávacích kurzech pro předškolní a společné vzdělávání. Učitelé průběžně pracují na svém osobnostním růstu, na vnitřní přípravě učitele ve smyslu požadavků M. Montessori na průvodce dětí.

Vzdělávání pedagogických pracovníků finančně podporuje také Spolek rodičů Školka Montessori Kladno, z.s.

Na provozu školy se dále podílí všichni provozní pracovníci. Provozní pracovníci jsou zváni a účastní se odborných besed a přednášek. Při plánování služeb učitelů je zajištěno překrývání přímé pedagogické činnosti každý den v každé třídě nejméně v rozsahu tří a půl hodin tak, aby byl dostatečně zajištěn dopolední blok svobodné práce s Montessori materiálem.

Cíl:

- Všichni učitelé absolvují Diplomový kurz M. Montessori akreditovaný MŠMT.

G) Spoluúčast rodičů

Spolupráci s rodiči chápeme na základě partnerství. Otevřeným a vstřícným jednáním navazujeme s rodiči oboustrannou důvěru a ochotně s nimi spolupracujeme. Rodiče se mohou účastnit programu v mateřské škole se svými dětmi, po domluvě s učitelkou, kdykoliv během dne.

Učitelky využívají jejich nabídky při zajišťování např. zajímavé přednášky z oboru nebo pomoci při výtvarných a pracovních dílnách.

V průběhu školního roku připravují učitelé různá společná setkávání rodičů a dětí, která vyplývají z činností a témat třídy.

Na pravidelných společných setkáních rodiče informujeme o dění v mateřské škole. Představujeme a ukazujeme práci s materiály a pomůckami k jednotlivým tématům. Rodiče mají možnost využívat školní knihovnu k zapůjčení odborných i dětských knih.

Učitelé pravidelně informují rodiče o prospívání jejich dítěte. Pro rodiče předškoláků organizují v dostatečném předstihu před zápisem do ZŠ v odpoledních hodinách individuální konzultace, na kterých podávají informace z oblasti školní zralosti a připravenosti. V případě potřeby nabízí naše MŠ rodičům poradenský servis Školního poradenského pracoviště Základní školy a Mateřské školy Kladno, norská 2633, včetně kontaktů na další odborníky (Pedagogicko-psychologická poradna, klinický logoped, Speciální pedagogické centrum).

S MŠ úzce spolupracuje Spolek rodičů Školka Montessori Kladno, z.s., který je zaregistrován pod Ministerstvem vnitra - viz www.montessori-kladno.cz . Spolek má voleného předsedu, zástupce jednotlivých tříd, pokladníka a revizory. Každý rok v průběhu října předseda Spolku svolává členskou schůzi, kde výbor podává informace o rozpočtu, hospodaření, volí se noví členové, společně se diskutuje. Ve výboru Spolku jsou zástupci z řad učitelek MŠ.

H) Podmínky ke vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a podmínky pro vzdělávání dětí nadaných

Připravené prostředí v podmínkách Montessori pedagogiky svým mnohostranným a pestrým pojetím poskytuje plně podmínky pro zajištění nabídky pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami a pro děti nadané. Originální pomůcky z oblasti jazyka, matematiky a kosmické výchovy umožňují dětem dosahovat vysokou individuální úroveň dosahovaných kompetencí v oblasti gramotností (jazyková, matematická, přírodovědná...). V případě potřeby spolupracujeme s rodiči, se školským poradenským zařízením, SPC, v případě doporučení vypracováváme individuální vzdělávací plán.

CH) Podmínky vzdělávání dětí od dvou do tří let

V podmínkách montessoriovského vzdělávání je tzv. připravené prostředí rozděleno podle vývojových potřeb a způsobu učení dětí podle věku od 0–3 roky a 3–6 let, které jsou zcela odlišné (jiné pomůcky, jiný nábytek, jiné hygienické zázemí, nižší počet dětí od 12 do maximálně 16, vyšší počet pečujících osob) s celodenním překrýváním dvou pečujících osob. V našich třídách máme připravené prostředí vhodné pro věkovou skupinu dětí od 3 do 6 let, počet dětí v jedné skupině 28, dva učitelé s maximálním překrýváním 3,5 hodiny). V koncepci rozvoje naší MŠ jsou popsány postupy, kterými do roku 2020 v případě potřeby zajistíme vhodné podmínky pro vzdělávání dětí ve věku od 2 do 3 let. V takovém případě bychom proškolovali učitele v Montessori kurzu pro věk 0–3 roky.

IV. Organizace vzdělávání

A) Zápis k předškolnímu vzdělávání se koná vždy v období od 2. května do 16. května. Termín a místo zápisu stanovuje ředitel školy po dohodě se zřizovatelem, a v dostatečném časovém předstihu je zveřejněn ve vývěsce MŠ a na webových stránkách školy www.montessori-kladno.cz

V období před zápisem pořádáme dny otevřených dveří. Zápis provádí pracovník pověřený vedením mateřské školy a ředitel školy. O umístění dětí do MŠ rozhoduje ředitel školy. Při rozhodování o přijetí se ředitel školy opírá o kritéria přijímání do MŠ, která zveřejňuje před termínem zápisu. Při zápisu rodiče vyplňují žádost a přihlášku k předškolnímu vzdělávání, oba dokumenty jsou volně ke stažení na webu školy. Přítomnost dítěte u zápisu není povinná. Ve stanovené lhůtě vydává ředitel školy rozhodnutí o přijetí či nepřijetí k předškolnímu vzdělávání. Před nástupem dítěte do MŠ přinesou rodiče vyplněný evidenční list. Pro děti, které dosáhnou věku pěti let (do 31. srpna) je od 1. září 2017 předškolní vzdělávání povinné. Povinné předškolní vzdělávání se nevztahuje na děti s hlubokým mentálním postižením. Zákonný zástupce nemusí dokládat u dětí, pro které je vzdělávání povinné, že se podrobilo stanoveným pravidelným očkováním.

B) Ve třídách je zajištěno souběžné působení dvou učitelů v době od 9:00 do 12:30 hodin. V této době probíhá blok svobodné práce s Montessori pomůckami – probíhají lekce učitelů, svačina, řízená činnost a pobyt venku.

C) Charakteristika tříd

Ve všech čtyřech třídách (třídy jsou označeny písmeny A,B,C,D) probíhá vzdělávání podle pedagogiky Marie Montessori. V každé třídě je 28 dětí v heterogenních skupinách ve věku od 3 do 6 let. Třídy mají připravené

prostředí plně vybavené speciálními Montessori pomůckami, součástí jsou také koutky živé přírody. Dle svých možností ve třídách také pečují o různá zvířátka. V rámci podpory polytechnického vzdělávání jsou ve třídách zařízené koutky – dětský ponk, doplněný základní sadou nářadí. Snažíme se respektovat potřeby dětí (obecně lidské, vývojové a individuální), reagovat na ně a napomáhat v jejich uspokojování (jednat nenásilně, přirozeně a citlivě, navozovat situace pohody, klidu, relaxace apod.).

Součástí každodenního vzdělávání je podpora logopedické prevence. V školním roce 2014-2015 vznikl projekt „Logohrátky aneb pomozte nám správně mluvit“. Tento projekt má za cíl předcházet u dětí v předškolním věku poruchám řeči a zároveň u nich rozvíjet předčtenářskou gramotnost. Činnostmi, které vyplývají z logopedické prevence (aktivity rozvíjející všechny smysly, hrubou a jemnou motoriku, grafomotoriku, oromotoriku a všechny jazykové roviny) ve spolupráci s rodiči a odborníky (logoped, speciální pedagog - poradenský psycholog) naplňovat heslo „Pomozte nám správně mluvit“. V rámci projektu byly proškoleny 4 učitelé v rámci DVPP v programu Logopedický asistent – primární logopedická prevence ve školství. Všechny třídy jsou vybavené různými pomůckami na podporu řečové výchovy, včetně rozšíření knihovny o vhodné knihy pro děti, tak o odbornou literaturu pro učitelky a rodiče. Spolupracujeme s klinickým logopedem, který v průběhu října provádí ve všech třídách screening. Učitelé následně seznamují rodiče se závěry a doporučeními.

V. Charakteristika vzdělávacího programu.

A) Zaměření školy, filozofie školy, vzdělávací cíle a záměry

Profilace školy – sledovat základní záměry a ty naplňovat:

- nadále rozvíjet a upevňovat systém pedagogiky Montessori ve všech třídách MŠ v součinnosti s moderní dobou.
- Vzdělávání dětí zaměřené více na přírodu a v přírodě. Přenášet více aktivit s dětmi ven do přírody, na zahradu v průběhu celého dne. K těmto aktivitám také zvát rodiče ke spolupráci.

Vytváříme prostředí, které je pro děti zdrojem úspěšnosti a uspokojení. Děti tak získávají návyk pracovat s plným nasazením, trpělivě, tvořivě a s iniciativou. Toto vše je učíme na činnostech, které děti baví, protože mají smysl a dávají jim prostor pro vlastní rozhodování. Od roku 1998 realizujeme pedagogické a výchovné postupy podle pedagogiky Marie Montessori.

Školní vzdělávací program je připraven podle principů pedagogiky M. Montessori, zároveň je doplněn o moderní poznatky, teorie a je v souladu s RVP PV. Vzdělávací systém Marie Montessori vychází z potřeb malého dítěte, učí ho rozvíjet jeho přirozené schopnosti a smyslové vnímání. Je výsledkem dlouholetého hledání a ověřování metod vzdělávání malých dětí v předškolních zařízeních a školách, ale také v rodině. Rodiče upozorňuje na závažnost jejich poslání, připomíná, že láskyplným a nerepresivním přístupem k dítěti mohou kladně ovlivnit život celé společnosti budoucnosti lidstva. Zaměřujeme se na oblast environmentálního vzdělávání (EVVO) a dlouhodobě intenzivně pracujeme na vnějším připraveném prostředí = školní zahrada a jednoznačně směřujeme k její podobě v přírodním stylu.

Od počátku školního roku dbáme na vytváření správných vztahů mezi dětmi, a mezi dětmi a pedagogy. Společně s dětmi tvoříme „pravidla soužití“ na základě prožitků a konkrétních situací chování a jednání dětí. K tomu využíváme okamžité zpětné vazby - pojmenováváme kladné projevy chování a jednání dětí, oceňování a používání společně nastavených pravidel.

Pravidla soužití:

- důvěra – dělat vše tak, abych byl příkladem pro druhé; můžete mně důvěřovat.
- Pravdivost – mluvit pravdu.
- Aktivně naslouchat – naslouchat druhým, poslouchat odpověď na svou otázku.
- Vnímat rovnocennost ostatních – každý může v něčem uspět.
- Osobní maximum – dělat vše naplno, tak, jak já to nejlépe dovedu, sebehodnocení.

B) Formy, metody a prostředky plnění cílů, osobnost učitele

Metody a principy:

1. Trojstupňová výuka

Tato metoda je vhodná zejména pro předškolní věk, případně pro plynulý přechod některých dětí do základní školy a pouze při některé učební látce.

1. Pojmenování učitelem - označení předmětů, jevů.
2. Znovupoznání - procvičení s dítětem (nejdůležitější etapa); dítě dává k pojmu předmět, obrázek, slovo, číslice apod.; učitel uplatňuje různorodost nápadů k procvičení.

3. Aktivní ovládání - je vlastně kontrola, zda dítě vše pochopilo a problému rozumí. Pojem přichází od dítěte. Učitel dítě nezkouší a nehodnotí, ale klade autentické otázky.

2. Izolace jedné vlastnosti

Základní didaktický princip pedagogiky M. Montessori. Izolovaná vlastnost musí být zřetelně vyjádřená. Vzniká tak výrazný, a tím snadno postižitelný rozdíl (např. jasně červená).

V dalších úkolech je tatáž kvalita odstupňována (např. osm odstínů červené barvy). Výrazný rozdíl se postupně zmenšuje, úkoly jsou stále obtížnější, dítě při jejich plnění dosahuje větší vnímavosti a pozornosti.

3. Práce s chybou

Základním postupem při činnosti v předškolním vývojovém období je pokus a omyl. Dítě se učí v obou případech – v situaci omylu i v situaci správného řešení. „NE“ mu poskytuje právě tolik informací jako „ANO“. Chyba je chápána jako běžný, přirozený projev v procesu učení, jako užitečná součást řešení problémů a jako bohatý zdroj nových poznatků.

Materiály a pomůcky mají být připraveny tak, aby si dítě vždy samo mohlo zkontrolovat správnost řešení, najít a opravit chybu. Různé formy kontroly chyb:

- mechanická kontrola chyb pomocí smyslového materiálu,
- kontrola chyby pomocí zdokonalené činnosti opakujícím cvičením,
- kontrola chyb porovnáním vlastní práce s předlohami.

Děti nejsou za chyby trestány nebo záporně hodnoceny. Učitel nepoužívá negativní hodnocení, ale například nabízí dítěti znovu tentýž materiál, aby mělo možnost si samo všimnout svých chyb a opravit je. Jaký druh opravy chyby je zvolen, závisí na dítěti, na materiálu, na druhu cvičení a na celkové situaci ve skupině.

4. Práce s pochvalou

Vztah dospělého a dítěte v Montessori pedagogice a výchově předpokládá láskyplný přístup učitele ke každému dítěti. Učitel se snaží používat diferencovaně jazyk tak, aby nehodnotil a neposuzoval, ale dával přitom najevo, že dítě získalo novou dovednost nebo mu projeví náklonnost, účast.

Každé dítě potřebuje pocit jistoty, bezpečí, úspěšnosti, aby si ho někdo všiml a aby mělo radost a cítilo sebeuspokojení ze své práce; ale neustálé kladné či záporné hodnocení ze strany dospělých potom omezuje jeho svobodnou volbu činnosti a sebevědomí. Ocenění jako vyšší forma pochvaly je využíváno zejména u nových a nejistých dětí k navození pocitu bezpečí a jistoty.

S oceněním se zachází přiměřeně proto, aby se na něm dítě nestalo závislé. Dítě má cítit sebeuspokojení z práce, kterou dělá; nedělat práci pro uspokojování představ dospělého, pro pochvalu nebo známky.

Předškolní děti mají největší radost ze samotné práce, pro školní děti je pak výsledek největší odměnou. A celkový láskyplný vztah a přístup dospělého k dítěti je vlastně sám o chvále. Cílem je, aby děti dělaly to, co je vnitřně uspokojuje.

Principy vzdělávací činnosti

Klíčový je princip vlastního objevování poznatků samotným dítětem. Východiskem je nový, komunikativní a partnerský postoj učitele k dítěti, založený na pochopení a porozumění, respektu, úctě, toleranci, lásce a trpělivosti.

Utváření nového vztahu dospělého k dítěti:

- respekt k jeho individualitě; pojetí učitele jako rádce a partnera, který pomáhá, iniciuje, organizuje, nabízí a inspiruje.
- Individuální přístup k dítěti, podporování jeho potřeb a zájmů, rozvoj jeho osobnosti a sebeutváření.
- Svoboda dítěte a podpora jeho iniciativy, pohybu a volby činnosti; současně s výchovou k zodpovědnosti za vlastní jednání.
- Vedení dětí k aktivnímu, samostatnému a efektivnímu vzdělávání, získávání zkušeností kontaktem se světem.
- Respektování senzitivních období, polarizace pozornosti, tempa a časové potřeby každého dítěte.
- Připravené prostředí – speciální výukový program a materiály, proces osvojování poznatků.
- Celostní učení.
- Respektování, spolupráce a pomoc mezi dětmi.
- Vedení dětí k sebeuspokojení z práce a uvědomování si svých možností.
- Aktivní partnerství s rodiči, otevřenost školy vůči širokému okolí.

Utváření nového vztahu dospělého k dítěti

Chování učitele k dítěti je vždy plné respektu k jeho individualitě jako k hotovému člověku. Dospělý nemá žádné právo dítě formovat a manipulovat, zaměřuje se na vlastní záporné povahové rysy namísto pozorování záporných vlastností dětí. Děti vede k poznání skrze vlastní zkušenost. Učitel je rádce a rovnocenný partner, který dítěti pomáhá na

jeho cestě objevování a učení se, projevuje maximální vstřícnost, otevřenost, trpělivost k dítěti.

Vlastní objevování poznatků samotným dítětem

Vlastní objevování poznatků samotným dítětem – to je klíčový princip výchovně vzdělávací činnosti Montessori pedagogiky. Potřeba učit se, porozumět okolí, vyznat se souvislostech je v nás zakódována přímo geneticky. Při výchově a učení stačí respektovat individuální vývoj a využít senzitivní fáze každého dítěte.

Senzitivní fáze jsou zvláštní období vnímavosti k získávání určitých schopností. Trvají jen určitou dobu a nenávratně se zakončí, ať už jsou využity nebo ne. Člověk se nikdy jistě věci tak jednoduše nenaučí, jako v odpovídající citlivé fázi.

Polarita pozornosti je maximální koncentrace na určitou práci. Pokud je dítě takto zaujato, nemá být vyrušováno a má mu být poskytnut dostatek času, aby práci samo dokončilo.

Samostatná práce jednotlivce

Používá se také označení volná nebo svobodná práce, protože dítě si může zvolit:

- Co = jaký materiál si vybere, jakou oblast, s čím bude pracovat, v čem se chce zdokonalit a co se chce učit, o čem chce získat další informace.
- Kde = vybírá si místo, kde bude ve třídě pracovat.
- Kdy = dítě nepracuje na povel či podle ostatních, ale motivuje ho jeho polarita pozornosti; každé dítě je na určitou věc „naladěno“ v jinou dobu.
- S kým = může pracovat samo, ve dvojici, ve skupině, s učitelem.

Volná – svobodná práce však neznamená, že dítě střídá činnosti bez ukončení nebo nedělá nic. Svoboda nespočívá v tom, že dítě zůstane ponecháno samo sobě. Učitel děti pozoruje, reaguje na jejich chování, koordinuje činnost dětí a musí využít své pedagogické dovednosti, aby bez příkazů pomohl najít dítěti činnost, která ho zaujme. Pokud chce dítě pracovat s určitým materiálem, který ho zajímá – samo se svobodně rozhodne – je jeho povinností dodržet daná pravidla. Učitelky vedou děti k sebedisciplíně – kompetenci potřebné nejen pro praktický život, ale pro život jako takový.

Připravené prostředí

Součástí připraveného prostředí je učitel-průvodce, didaktické pomůcky a využívané prostory. Dochází zde k interakci mezi dítětem, učitelem a připraveným prostředím, které zahrnuje vnitřní a venkovní prostředí. Připravené prostředí ve třídě mateřské školy je rozdělené do těchto oblastí:

- Praktický život: cvičení praktického života pro osvojení koordinace a získání samostatnosti v každodenním životě.
- Smyslová výchova: rozvoj a tříbení smyslových vjemů, pomocí nichž dítě objevuje a zkoumá prostředí kolem sebe.
- Jazyková výchova: rozvoj řeči, slovní zásoby, komunikace, podpora jejich přirozeného zájmu o čtení a dovednosti pro psaní.
- Matematika: navazuje na zkušenosti se smyslovým materiálem pro konkrétní vyjádření množství a základních početních operací.

Rozšíření do oblastí zeměpis, přírodověda (zoologie, botanika) a umění, hudba a pohyb. Jedná se o aktivity k tematickým okruhům pro zprostředkování a utřídění dalších informací o světě pomocí praktických činností, vlastního prožitku a materiálů se smyslovými podněty. Neodmyslitelně sem patří také knihovna.

Osobnost učitele

Připravenost učitelky na práci s dětmi považovala Marie Montessori za tak důležitý a rozhodující moment ve výchově, že během svého života připravovala učitelky ve svých školách sama. Ve svých pedagogických dílech úlohu učitelky nespočetněkrát potvrzuje a zdůrazňuje. Učitelka zaujímá v průběhu dne různé role a očekává se od ní aktivita zvláštního druhu, vždy podmíněná aktuálním stupněm psychického vývoje jednotlivého dítěte.

Příprava pedagoga

Každý pedagogický pracovník prochází Montessori kurzy, kurzy osobnostního růstu, emoční stability, které čerpá z nabídky Montessori společnosti a jiných nabídek vhodných ke vzdělávání.

Součástí práce pedagogického pracovníka je i pravidelné sebevzdělávání a samostudium různé literatury v různých oborech, především v těch oblastech, aby porozuměl vývojovým fázím dítěte a jeho emočním a psychickým potřebám dítěte.

Toto všechno přispívá k duševní rovnováze a vyrovnanosti, bez níž se ve své práci učitel neobejde.

Působení pedagoga na sociální klima třídy

Chování učitele koresponduje s aktivitou dětí a učitel tak objevuje nárůst sociálních vlastností v projevech dětí.

Svobodně zvolená činnost a koncentrace poskytuje dítěti radost a harmonii. Narůstá vnitřní stabilita dítěte, jeho sociální citění, porozumění pro jiné.

Pro výchovu je důležité, že osobnost se vyvíjí v pracovní činnosti, která je zajímavá, svobodně zvolená, která umožňuje sílu koncentrace, rozvíjí samostatnost a sociální konsensus. Aby mohla učitelka vniknout do tohoto tajemství, vyžaduje to společně s hlubokými a odbornými znalostmi také vztah a lásku k dítěti.

C) Průběh a vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí nadaných

Mateřská škola vytváří podmínky a prostor pro vzdělávání všech dětí, které stimulují jejich vzdělávací potenciál v různých oblastech. S ohledem na realizaci individuálního přístupu k dětem, který vychází z principů pedagogiky Montessori - respektování senzitivních fází ve vývoji dítěte, polarita pozornosti, možnosti výběru, volná práce dětí a připravené prostředí - je zajištěno, že vhodné a přiměřené podmínky jsou zajištěny všem dětem s individuálními možnostmi a hranicemi tzn., že tento systém vytváří vhodné podmínky pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami včetně dětí nadaných.

D) Pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocování plánu pedagogické podpory (PLPP) a individuálního vzdělávacího plánu (IVP):

- zodpovědnou osobou za systém péče o děti se speciálními vzdělávacími potřebami je ředitel školy. Ředitel pověřil koordinací speciálního pedagoga v mateřské škole.
- Ředitel školy pověřuje učitele sestavením PLPP, IVP a komunikací se zákonnými zástupci dítěte ve spolupráci se speciálním pedagogem v MŠ.
- PLPP, IVP sestavuje učitel, má písemnou podobu.
- Před zpracováním PLPP, IVP probíhá spolupráce mezi učiteli s cílem stanovit metody práce s dítětem.
- Je stanoven termín přípravy PLPP, IVP a pověřený učitel zorganizuje společnou schůzku se zákonnými zástupci dítěte. Schůzky se mohou konat na pracovišti Na Vyhaslém 3197 nebo na Norské 2633.
- Zákonný zástupce žádá ředitele školy o vypracování IVP.

Plán pedagogické podpory (PLPP) zpracováváme pro dítě od prvního stupně podpůrných opatření a to na základě úprav ve vzdělávání, které jsou realizovány podle vzdělávacích potřeb dítěte. S PLPP je seznámen zákonný zástupce dítěte a všichni učitelé. Obsahuje popis obtíží dítěte, stanovení cílů podpory a způsobů vyhodnocování naplňování plánu. MŠ vyhodnocuje naplňování cílů PLPP nejpozději po 3 měsících od zahájení poskytování podpůrných opatření (PO).

Individuální vzdělávací plán (IVP) zpracováváme pro dítě od druhého stupně PO a to na základě doporučení školského poradenského zařízení. IVP vychází ze školního vzdělávacího programu (ŠVP). Naplňování IVP vyhodnocuje ŠPZ ve spolupráci se školou nejméně jednou ročně.

Při práci s dětmi s přiznanými podpůrnými opatřeními zabezpečujeme pro jejich úspěšné vzdělávání princip diferenciaci a individualizaci vzdělávacího procesu, realizujeme stanovené podpůrné opatření, úzce spolupracujeme se zákonnými zástupci dítěte, školskými poradenskými zařízeními (PPP Cyrila Boudy Kladno, PPP STEP Kladno, Školské poradenské pracoviště Norská 2633, Kladno), v případě potřeby s dalšími odborníky mimo oblast školství.

Při práci s nadanými dětmi dbáme na uspokojování zájmů a potřeb těchto dětí, jedině pak se bude jejich poznání rozvíjet na úrovni odpovídající jejich možnostem. Reagujeme na všechny projevy nadaného chování. Učitelé na základě pozorování identifikují aktuální úroveň schopností těchto dětí a připravují pro ně prezentace individuálních lekcí se speciálními pomůckami v oborech, kde jeví nadané chování. Zároveň

tyto děti vedeme k tomu, aby se naučily pomáhat kamarádům, aby to, co dokážou navíc věnovaly ve prospěch ostatních a přivykaly nejen větší samostatnosti, ale i větší odpovědnosti. V případě, že se jedná o velmi výrazné projevy nadaného chování a je zde výrazná potřeba spolupráce s rodiči dětí, zpracováváme PLPP. V případě mimořádného nadání v jedné nebo více oblastech, doporučíme rodičům vyšetření ve školském poradenském zařízení (ŠPZ). Pokud ŠPZ identifikuje mimořádné nadání dítěte a doporučí vypracování individuálního vzdělávacího plánu (IVP), postupujeme při jeho zpracování, realizaci a vyhodnocování v úzké spolupráci s rodiči dítěte a odborníky.

Vzdělávání dětí od dvou do tří let

V současné době nemáme zajištěné vhodné podmínky pro vzdělávání těchto dětí, více informací popsáno v kapitole Podmínky vzdělávání dětí od dvou do tří let.

E) Návaznost na ZŠ Montessori

V průběhu celého pobytu v mateřské škole se děti připravují na svou budoucí roli školáka a v programu jsou zahrnuty dovednosti, znalosti a kompetence, které ve škole budou potřebovat a každé dítě si je osvojí podle svých vlastních možností a schopností.

System montessoriovského vzdělávání zajišťuje pro dítě plynulý bezproblémový přechod z Mateřské školy do Základní školy. Velmi důležité je osvojení způsobů práce, jednání a chování dětí, potřebných pro fungování vzdělávacího systému touto metodou už v předškolním věku.

Děti, které odejdou z naší MŠ mají možnost pokračovat v Montessori systému na odloučeném pracovišti ZŠ Montessori Pařížská 2249 pro 1. a 2. stupeň základního vzdělávání. Přestože není zachována propojenost prostor mateřské a základní školy, zůstává pro děti připravené prostředí, organizace, způsob výuky a život ve škole velmi podobný. Přeměna „na školáka“ je daleko méně stresující a zatěžující. U začínajících školáků existuje propojenost vybavení a pomůcek mezi mateřskou a základní školou, proto je potřeba, aby mohly mít děti, které to potřebují, k dispozici i toto vybavení. Spolupracujeme s učitelkami ZŠ Montessori v podobě vzájemných náslechu ve třídách v době před zápisem do ZŠ.

VI. Vzdělávací obsah

Oblasti vzdělávání v MŠ Montessori

1. Praktický život

Cílem je získání praxe v daných oblastech:

- péče o vlastní osobu a své tělo (např. rámy se zapínáním, zavazování tkaniček, mytí rukou, čištění bot, cvičení se lžičkami).
- Péče o okolí a společnost (prostírání stolu, zametání, leštění kovu, péče o květiny).
- Cvičení sociálních vztahů + zdvořilostní formy chování - přijetí zodpovědnosti ve skupině (potřeba sociálního kontaktu – prosba, poděkování, zdravení, naslouchání, pomoc, slavnost a cvičení ticha).
- Cvičení kontroly pohybu + cvičení ticha (rovnovážná cvičení a chůze po čáře – po elipse, rozvoj motoriky, koordinace ruka – oko, ztišení se).

Při cvičení přesypání a přelévání pracují děti nejdříve se sypkým materiálem, s přírodninami – různá semínka, fazole, hrách, čočka, rýže, atd., později s vodou. Přelévání se zpočátku provádí v průhledných skleněných nádobách, aby bylo vidět, že se jedna z nádob skutečně vyprázdní a druhá naplní. Jedná se o vědomé a záměrné přelévání – cvičení s vodou má jinou podstatu než experimentování s vodou. Dítě si vyzkouší zacházet s objemy vody, rozlévá vodu do různých nádob (široká a úzká hrdla), plní nádoby pomocí pipety nebo trychtýře, později i nádoby z neprůhledných materiálů. Při těchto cvičeních se u dítěte rozvíjí koncentrace, výdrž, přesnost, pořádek, schopnost řídit sama sebe.

Ukázky se provádí bez mluvení, pouze komentář učitele: podívej se. Většina dospělých má potřebu svoji činnost neustále komentovat, přidávat vysvětlující řeč. Chceme, aby se dítě dívalo, poslouchalo, přemýšlelo a akceptovalo – vše najednou nelze.

Pokud dítě něco v materiálu zaujme, pak nezačínat s ukázkou, dokud se tím neuspokojí, nepřestane klást otázky.

Nepřímým cílem praktického života jsou základní matematické poznatky více - méně a předzkušenost pro sčítání, odčítání a dělení. Dále rozvoj emocionality, schopnost vnímat, rozvoj náklonnosti k nějaké činnosti a vnímání radosti z činnosti, schopnost brát vážně své vlastní schopnosti, schopnost odhadnout sebe sama, což vede k sebejistotě, zdravému sebevědomí a ke spokojenosti sama se sebou.

Cvičení vedou k vývoji samostatnosti a nezávislosti a je tak naplňováno krédo Montessori metody: „*POMOZ MI, ABYCH TO DOKÁZAL SÁM.*”

2. Smyslová výchova

Jak smyslově vnímáme svět, tak si vytváříme svoji skutečnost. Čím lépe pracují naše smyslové orgány, tím lepší a diferencovanější je naše vnímání.

Ke cvičení a prohlubování vnímání vyvinula Montessori pro různé smysly pestrý smyslový materiál, s jehož pomocí lze procvičovat rozlišování, srovnávání, třídění a pojmenování. Smyslový materiál nemá a nesmí nikdy nahrazovat předměty ze života, má sloužit jen jako klíč k diferenciaci. Se smyslovým materiálem pracují děti od chvíle, kdy jsou schopny koncentrace a schopnosti třídít různé předměty. Procvičování a zdokonalování smyslů vede k prohlubování smyslového vnímání a vytváří pevné základy pro intelektuální růst. Intelekt se formuje na základě konkrétních představ, pomocí kontaktu s prostředím a podrobným zkoumáním tohoto prostředí.

Dítě prochází cestou „ od uchopení k pochopení“ a čím je mladší, tím má důkladněji a aktivně poznávat materiální svět a mezilidské vztahy.

Dítě si získané zkušenosti ukládá a uchovává v paměti, nové vjemy přiřazuje k uloženým. Kolem 2,5 roku dítěte vzniká potřeba třídění poznatého, neboť dítě touží podrobněji prozkoumávat své prostředí. Je nezbytné vnést do myšlení řád a jasnost, rozvíjet umění odlišit podstatné od nepodstatného.

Materiál je uspořádán v otevřených policích, od shora dolů, od nejjednoduššího ke složitějšímu, zleva doprava. Principy využívané při práci se smyslovým materiálem: izolace jedné vlastnosti, práce s chybou, trojstupňová výuka, limity – hranice, práce s kontrastem, práce s páry, estetika materiálu.

3. Jazyk

Pro rozvoj slovní zásoby dětí, kulturu mluveného projevu, cvičení schopnosti vypravovat a popisovat lze využívat různé jazykové a hry a cvičení, které jsou běžně používány v mateřských školách. Za nejdůležitější cvičení v komunikaci považujeme kultivovat a rozvíjet praktickou každodenní komunikaci mezi dětmi navzájem, mezi dětmi a dospělými. Vzorem je také komunikace dospělých mezi sebou a směrem k dítěti.

Pro nácvik čtení používáme genetickou metodu. Děti se v mateřské škole seznamují s písmeny. Pracují s pomůckami a materiály, při kterých mohou vnímat rozdíly mezi písmeny více smysly, ke slovům přiřazují konkrétní předměty. Výuka jazyka slouží od počátku také k poznávání světa, proto jsou pro děti již v mateřské škole připraveny slova a texty se zajímavými tématy, které dětem dávají smysl.

Pro začátek psaní je nejlépe vystihnout „explozi psaní“ – kdy dítě chce samo psát. Zdokonalování jemné motoriky ruky probíhá v mateřské škole při práci se specifickými materiály.

Materiály podporující rozvoj řeči a materiály k výuce čtení a psaní souvisí s materiálem ke kosmické výchově a navzájem se doplňují. Se čtením, psaním a výukou jazyka začínají děti v mateřské škole a plynule pokračují ve škole základní.

4. Matematika

Uspořádání materiálů je v otevřených policích, od shora dolů, od nejjednoduššího ke složitějšímu, zleva doprava.

Matematické aspekty:

1. Rozlišení sebe a ostatního.
2. Vnímání délky, šířky a výšky.
3. Vnímání dimenzí.
4. Porovnávání velikostí a forem.
5. Experimentování.

Rozpoznat vztahy matematických zákonů a použít je, jsou vlastnosti, které odlišují člověka od jiných tvorů. Podle M.Montessori je lidský duch duchem matematickým. Lidský duch má schopnost abstrahovat, něco si představit a argumentovat. Matematický rozvoj začíná již v prenatálním období, působí od narození - ne až ve škole.

Matematický materiál v montessoriovských školách pomáhá tento matematický duch u dítěte včas podporovat. Předstupeň matematiky – smyslové a konkrétní matematické pomůcky a materiály – vedou děti k „materializované abstrakci“ a pracují s nimi už v mateřské škole. Úkolem tohoto materiálu je převádět nevědomou a nestrukturovanou informaci do strukturovaného systému.

Matematika je pro M.Montessori smyslovým zážitkem. Je kladen velký důraz na smyslový prožitek dítěte, na jeho experimentování a hlavně na samostatné objevování, porozumění a pochopení. To jak dítě vnímá své tělo, prostorové vztahy s okolím, dimenze ve svém okolí, to vše patří k matematice. Matematika začíná nestrukturovaně, až později můžeme začít strukturovat a dávat matematický řád.

5. Kosmická výchova

Kosmická výchova v našem pojetí představuje integraci témat z biologie, zoologie, botaniky, zeměpisu, čas a historie, informace o vědě, technice a

umění. Součástí jsou také dovednosti pohybové, hudební, pracovní a výtvarné, patří sem témata společenská.

Kosmická výchova je integrujícím prvkem pedagogiky M. Montessori, její teorie i praxe. Pojem „Kosmická výchova“ je obdobou toho, jak chápal svět Jan Ámos Komenský, tedy souvislost všech věcí, mezi sebou vytvářející jednotný celek. Není důležité, aby se děti naučily vše, co existuje, ale mají mít tolik času, aby se mohly do jednotlivých oblastí ponořit.

Odpovídání na otázky dětí vychází z celku a vysvětluje se na základě jednotlivých částí, aby děti pochopily souvislosti. Integrace oblastí a témat zahrnutých v kosmické výchově pomáhá dítěti pochopit řád světa, vžít se a existovat v něm, najít své místo a naučit se zacházet se sebou i s okolím.

Integrované bloky - tematické celky

Integrované bloky - tematické celky jsou zpracovány formou myšlenkové mapy, která je součástí tohoto materiálu, a také viditelně a přístupně umístěná všem zaměstnancům i rodičům v MŠ.

Realizace TC

V samotné realizaci témat, se pak promítá přirozený vývoj a život dítěte a umožňuje postupné naplňování dílčích cílů stanovených v pěti oblastech:

- dítě a jeho tělo
- dítě a jeho psychika
- dítě a ten druhý
- dítě a společnost
- dítě a svět

TC tedy integrují - zahrnují vzdělávací aktivity z oblasti praktického života, smyslové výchovy, jazykové výchovy, matematiky a kosmické výchovy. Učitelka si může zvolit libovolný TC podle potřeb a zájmů dětí, vzniklých situací ve třídě nebo svých záměrů, na výběru se mohou podílet i děti. TC se plánují minimálně na dobu jednoho týdne, podle obsahu či zaměření i na několik týdnů. Na zpracování a realizaci TC se podílejí a spolupracují obě učitelky ve třídě. Součástí každého TC jsou také aktivity z EVVO, aktivity zapojující rodiče a nedílnou součástí je zajímavá přednáška, exkurze či výlet. Před řízenými činnostmi pro všechny děti mají přednost nabídkové aktivity pro jednotlivce (individuální), pro menší či větší skupinku dětí.

Myšlenková mapa je rozdělena do pěti bloků:

- sluneční soustava

- planeta Země
- příroda
- kontinenty
- etapa člověka

Myšlenková mapa je ucelený, systematicky, přehledně a logicky na sebe navazující soubor jednotlivých témat, která zahrnují vše, co děti v praktickém životě vlastně obklopuje, co je zajímavé, na co se ptají, co je obsahem vzdělávání. Tematické celky jednotlivých integrovaných bloků se navzájem prolínají. Myšlenková mapa je sestavena tak, aby umožnila pedagogovi navázat na poznatky, které jsou dítěti už známé a pomohla mu dál rozvíjet tu oblast, která ho zaujala.

Každý integrovaný blok je dále rozpracován do několika dalších tematických celků. (IB a TC jsou pro lepší orientaci barevně odlišeny.)

Na myšlenkovou mapu navazují programy ve třídách, které rozpracovávají jednotlivé TC do dalších podrobností. Učitelky mohou využít již zpracované TC (viz zásobník zpracovaných TC ve sborovně), případně je doplnit, obohatit a rozšířit svými dalšími nápady a způsoby realizace.

Konkrétní materiály k TC obsahují popis různých způsobů práce, praktické zkušenosti, využití manipulace s předměty, hry, písničky, básně, výtvarné činnosti, případně seznam knih, obrazové soubory - většinou vytvořené učitelkami přesně k danému tématu, pracovní listy ke kopírování s kontrolou, skládanky, texty s informacemi, které k TC patří a další nápady a náměty, jak obsah prakticky s dětmi realizovat. Tyto materiály jsou uloženy v papírovém boxu - zásobníku ve sborovně.

Obecná struktura tvorby TC:

1. Téma TC, které vychází z myšlenkové mapy.
2. Obecné vzdělávací cíle (1-3), které si stanoví učitel dle RVP.
3. Náplň vzdělávacích činností a aktivit na každý celý den včetně pobytu venku, (řízená i nabídková činnost) ze všech 5 vzdělávacích oblastí dle RVP – s označením propojení Montessori vzdělávacích oblastí (praktický život, smyslová výchova, jazyk, matematika, kosmická výchova). Součástí každého TC jsou aktivity z oblasti EVVO, exkurze, výlet či zajímavá přednáška a aktivity na zapojení rodičů.
4. Získané kompetence dětí.
5. Evaluace TC.

Konkrétní rozpracovaný TC „Voda“ viz příloha.

V tématech myšlenkové mapy je zpracován obsah, který můžeme přirovnat k obsahu učiva, jak je známe ze základních škol. Cílem vzdělávání v mateřské škole nejsou encyklopedické znalosti, poučky, osvojení nějakého množství učiva. Již nyní – v mateřské škole – můžeme děti prostřednictvím praktické práce a realizace uvedených témat připravovat na získávání těchto životních dovedností: čestnost, smysl pro

humor, řešení problému, odpovědnost, trpělivost, přátelství, zvědavost, spolupráce, starostlivost, vytrvalost, iniciativa, úsilí, zdravý rozum, pružnost, organizování.

Další dílčí programy

Aktivity nad rámec běžného programu napomáhají k vytváření ucelené kulturní osobnosti a nepřevažují nad klidným průběhem života dětí v MŠ. Prvořadý je zájem a spontánní aktivity dětí.

Keramika: děti ze všech tříd se pravidelně seznamují s keramickou hlinou, jakožto dalším přírodním materiálem. Práce s keramickou hlinou je zařazována postupně od října, kdy už by všechny děti měly být zadaptované. Děti se prostřídávají ve třídě po malých skupinkách, poznávání dětí je postupně obohacováno o plastické a prostorové vytváření z hlíny. V žádném případě nejsou děti k této práci nuceny, učitelky podněcují jejich tvůrčí aktivitu bez zásahů učitele. Stejným způsobem působíme i na rodiče, objasňujeme jim principy při práci s hlinou (neposuzovat počet, či dokonce kvalitu a dokonalost výrobků). Pro děti je důležitý proces tvoření a ne výsledek.

Sportovní vyžití: podle zájmu rodičů se předškoláci pravidelně zúčastňují výuky plavání, organizovanou Plaveckou školou TJ Tuchlovice.

Ve škole je zaveden pohybově rekreační program, máme netradiční vybavení tělocvičny, koloběžky, odstrkovadla pro nácvik jízdy na kole, trampolíny, houpadla a další sportovní náčiní. Ranní cvičení je přizpůsobováno zájmu a potřebám dětí, důraz je kladen na dostatek volného pohybu při pobytu venku. Význam pohybové aktivity nespatřujeme pouze v oblasti rozvoje a upevňování zdraví, ale vhodně zvolený obsah pohybové aktivity považujeme za prostředek k rozvoji a upevňování dovedností, vědomostí, sociální interakce a formování životního stylu.

Kulturní akce jsou zařazovány podle nabídky divadel a ostatních možností. Pravidelně se zúčastňujeme výstav v kladenském zámku, divadelních představení v Praze, v Kladrubě a některé programy zveme k realizaci přímo do mateřské školy. Prioritní je pro nás kvalita kulturní aktivity.

Další mimoškolní aktivity vycházejí přímo z tematických okruhů, učitelé vybírají vhodné exkurze a výlety do blízkého i vzdáleného okolí.

Akce s rodiči:

Na začátku školního roku probíhají seznamovací aktivity pro rodiče s dětmi a pomáhají tak k počátečnímu vzájemnému seznámení dětí, rodičů a učitelů.

S dětmi připravujeme pro rodiče společná posezení u příležitosti různých svátků, která jsou zaměřena na jejich společné aktivity, ale i navozování pocitů sounáležitosti a pocitů úcty a uznání dětí.

V průběhu roku se staly pravidelnými a oblíbenými pracovní dílny ve školní zahradě, kdy rodiče s dětmi společně pečují o rostliny a stromy, sklízí úrodu, dělají oheň apod. V posledním školním roce se staly velmi

oblíbenými i společné víkendové výlety v rámci tematických celků v jednotlivých třídách. Tradicí se stala slavnostní rozloučení s dětmi, které odcházejí do základní školy.

VII. Evaluační systém

Evaluační proces je průběžné vyhodnocování vzdělávacích činností, situací a podmínek vzdělávání, realizovaný uvnitř mateřské školy.

Na základě zjištěných poznatků můžeme navrhnout a provádět úpravy. Evaluační vlastně porovnáváme napsaný školní program s tím, jak vzdělávání probíhá v praxi. Informace potřebné k evaluační sbíráme a zpracováváme pravidelně a systematicky viz tabulka Evaluační systém.

V montessoriovských školách je každodenní pozorování dětí a jejich činností nezbytnou a neoddelitelnou součástí pedagogického procesu.

Tato každodenní a systematická pozorování učitelkám umožňují také zachytit u dítěte případné problémy či nedostatky a včas zajistit další odbornou pomoc.

Veškeré písemné záznamy o dětech jsou důvěrné a přístupné pouze pedagogům, popřípadě rodičům. Tato pozorování, záznamy využívají učitelky při své každodenní práci, při tvorbě individuálního vzdělávacího programu, pro komunikaci s dítětem, pro informaci rodičům a neformální spolupráci s nimi.

Obecným cílem evaluační v mateřské škole je zjistit, zda škola plní své úkoly a funkce podle vzdělávacího programu školy v součinnosti s RVP PV. Nejdůležitějším kritériem je pak to, zda se děti cítí ve škole bezpečně a mají plnohodnotný program, zda rodiče jsou s fungováním školy spokojeni a zda pedagogičtí pracovníci mají radost ze své práce. Zpětnou vazbou pro celou mateřskou školu je to, zda mají rodiče o naši školu zájem. Dlouhodobě zájem rodičovské veřejnosti převyšuje kapacitní možnosti naší MŠ.

OBLASTI	ZPŮSOBY		ČASOVÝ PLÁN	ODPOVĚDNOST
	FORMY	METODY		
1. PODMÍNKY	Hodnocení podmínek	Dotazník	1x za dva roky	- ředitel ZŠ a MŠ - zástupce ředitele pro MŠ - všichni pedagogičtí pracovníci
	Hodnocení podmínek - analýza	Rozbor vyplněných dotazníků	1x za dva roky	zástupce ředitele pro MŠ
2. PROCES	Složení třídy, vývojové fáze dětí, zvykání nových dětí	Zpráva – pozorování, rozhovor, diagnostika	začátek školního roku	učitelé
	Hodnocení TC	Formulář - analýza	na konci každého TC	učitelé
	Závěrečná zpráva o třídě a rozvoji předškoláků	Zpráva – pozorování, rozhovor, diagnostika, kompetence	na konci školního roku	učitelé
	Analýza Závěrečných zpráv	Analýza	na konci školního roku	Zástupce ředitele pro MŠ
3. PRÁCE PEDAGOGŮ	Kritéria hodnocení učitelů - tabulka	Sebereflexe – vyplňuje učitel	1x za dva roky	učitelé
	Hodnocení zást. ředitelky pro MŠ	Hospitace, náhodné vstupy, pozorování, rozhovor	průběžně	Zástupce ředitele pro MŠ
4. VÝSLEDKY VZDĚLÁVÁNÍ	Vstupní dotazník + evidenční list	Dotazník, rozhovor se zákonnými zástupci dítěte	před nástupem do MŠ	zástupce ředitele pro MŠ
	Diagnostická karta dítěte	Formulář – pozorování, diagnostika, získané kompetence	průběžně/denně	učitelé
	Záznamy o práci s Montessori materiály	Formulář, pozorování	průběžně/denně	učitelé
	Portfolio dítěte – pracovní listy, kresby, výtvarné práce, grafomotorické práce	Rozbor produktů	1x za čtvrt roku	učitelé

Supervize

Centrem pozornosti naší školy a všech učitelů je dítě - každé dítě - jako osobnost. Jsme tady proto, abychom dětem pomáhali v jejich rozvoji. Uvědomujeme si, že dětskou osobnost zdaleka nerozvíjí jenom vědomosti. A tak se více chceme zaměřit na to, aby se děti naučily mnohým dovednostem, naučit se žít a pracovat s ostatními. Jejich učení životem a pro život se odehrává v prostředí vztahů a vnitřního klimatu školy, kterou prochází. Vztahů k učitelkám, k ostatním dětem i dospělým, vztahů mezi všemi navzájem. Jde nám o hlubší a hlubší ozdravování klimatu školy, zvyšování úrovně mezilidských vztahů, aby na škole panovalo tvořivé a přátelské ovzduší a vzájemný respekt, aby učitelky skutečně pomáhaly dětem rozvíjet jejich osobnost a byly dohromady skutečným týmem. Aby všichni zaměstnanci naší školy pochopili, že škola může být příjemným místem nejen pro děti, ale i učitele, ostatní zaměstnance a rodiče. Místem, kde je vzájemná důvěra a respekt, kde jeden druhému skutečně naslouchá. Kde se všichni učí a zažívají dobrodružství při poznávání a skutečném konání.

”

